

4- İctihad yetkisi müctehidindir ayetle sabit!

3. Delil: Nisa Suresi 83 - “İstinbat” ve Ulu’l Emr = Müctehid Âlimlerdir

Bazı “akl-ı evveller” hâlâ çıkıp “Ben Kur’an’dan anlarım, mezhep filan tanımam!” diye dursun...

Kur’an bize “dinde hüküm çıkarma” işinin kimlere verildiğini çok net şekilde söylüyor. Buyurun Nisa Suresi 83. ayet:

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ ۖ

“Kendilerine güven veya korku hususunda bir haber geldiğinde hemen yayıverirler.

وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ

Halbuki onu peygambere ve kendilerinden olan ulu’l emre götürselerdi,

لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ ۚ

Onlardan **istinbat** (yani hüküm çıkarma) gücüne sahip olanlar elbette onu bilirlerdi...”

Bu ayet hem mezhepsizliğin temelsizliğini hem de **icthad yetkisinin kimde olduğunu** tokat gibi bu mezhepsizlerin yüzüne vuruyor.

Ayetin mealinde “sonuç çıkarmaya gücü yetenler” olarak mana verdiğimiz “istinbat” kelimesi, ayette geçen ve kendisine müracaat edilmesi emredilen “ulu-l emrin” müctehid âlimler olduğuna delalet etmektedir. Şöyle ki; “istinbat” lafzının aslı, “nebt”tir ki, nebt; kuyudan ilk çıkan suyun ismidir. Bir fıkıh âliminin icthad yaparak hadis ve ayetlerden hüküm çıkarması, zorluğu ve güçlüğü bakımından kuyudan su çıkarmaya benzetildiği için “istinbat” diye isimlendirilmiştir.

Yani istinbat; Kur’an ve sünnetin derinliklerine dalıp, açık olmayan meselelerin hükmünü **çıkarmak** demektir. Kısaca: “İstinbat” = İctihad = Kuran ve hadislerden hüküm çıkarmak. Ve bu özellik kime nispet ediliyor? **Ulu’l emre**. Yani burada istinbat yapabilen ulu’l emrden bahsediliyor ki bu, onların **ilim ve icthad sahibi âlimler** olduğunu ispatlıyor.

Bu ayeti sadece sen, ben, bugünkü bir hoca ya da bir tefsir kitabı öyle anlamıyor.

Bu konuda **yüzlerce büyük allame** söz birliği yapmış. Mesela:

- **Fahreddin-i Râzi:** Ayette geçen istinbat kelimesinin 4 delile işaret ettiğini söylüyor:

1. Açık hüküm bulunmayan meselelerde içtihat yapılması,
2. İctihadın şer'i bir delil olması,
3. Peygamberin bile istinbatla görevli olması,
4. Müctehid olmayanların, müctehidler taklit etmesinin vacip olması.

İbn Abidin, Hazin, Ayni ve daha yüzlercesi: Ulu'l emrin içtihat ehli âlimler olduğunu açıkça ifade etmiştir.

Ayet bize ne diyor?

Ayet diyor ki: Toplumda çıkan bir mesele, tartışma veya belirsizlik, direkt halka değil; Bu işin ehline, yani **istinbat edebilecek**, yani içtihad yapabilecek **âlimlere götürülmelidir**.

Niye? Çünkü **herkes her şeyden anlamaz**. Aynen bugün herkesin kendi kendine ameliyat yapamayacağı gibi, herkes Kur'an'dan hüküm de çıkaramaz.

Ve şimdi gelelim can alıcı soruya:

Mezhepsiz birisi çıkıp "Ben de hüküm çıkarırım" diyorsa, ona şunları sorarız:

- **Hıfzında kaç hadis var?**
- **Bu hadisleri kimden aldın? Sened zincirini tanıyor musun?**
- **Cerh ve ta'dil ilmini biliyor musun?**
- **Nâsih-mensuh ayrımını yapabiliyor musun?**
- **Tarik-i vürud (hadisin geliş yolu) hakkında fikrin var mı?**
- **Kur'an'daki sarîh, hafî, müşkil, müteşabih ifadeleri ayırt edebiliyor musun?**

Ve en önemlisi; Hadis hafızı olarak 100.000 hadisi, senedleriyle birlikte ezbere bilen zatların, İ. Gazali'lerin, İ. Rabbani'lerin, İ. Serahsi'lerin, Celalettin-i Suyuti'lerin cesaret edemediği istinbat ve ictihad işine hangi cesaretle soyunuyorsun? Arapçayı ana dili gibi bilen, usul ve fûrû ilmine vakıf olan bu **dev insanlar** bile içtihat konusunda titreyip dikkatle hareket etmişken **Sen hangi özgüvenle 'ben de hüküm çıkarırım' diyorsun?**

Cevap net: **Bunlar cesaretlerini ilimden değil, cehaletten alıyor**. Çünkü ilim arttıkça insanın boynu eğilir. Cahillerin boynu dimdik olur çünkü içi boştur, yük taşımaz!

SONUÇ OLARAK:

1. Nisa 83'te geçen "**istinbat**", açıkça Kur'an ve hadislerden hüküm çıkarmayı ifade eder.
2. Bu işi yapabilen kişiler ayette **ulu'l emr** olarak gösterilmiştir.
3. Tefsir âlimlerinin ittifakıyla, ulu'l emr = **Müctehid âlimlerdir**.
4. O hâlde **bizler**, yani müctehid olmayanlar, yani mukallit olanlar **bu âlimlere başvurmalı ve onları taklit etmeliyiz**.

5. Kendi kafasına göre hüküm çıkaranlar hem ayete hem ümmetin icmasına ters düşer.

Kuyudan su çıkarmayı bilmeyen biri, oraya ip sarkıtırsa sadece ipi ıslatır, kendini de tehlikeye atar. Aynen bunun gibi, **ilim kuyusuna** ip sallayıp “Ben de içtihat yaparım” diyenler, hüküm çıkarmak şöyle dursun, **dine zarar verir.**

Kur’an bile diyor ki: “Hüküm çıkarma işini âlimlere bırak.” Sen hâlâ “Ben de anlarım” diyorsan... Evet, anlayabilirsin ama **kendin için, başkalarına hüküm dağıtmak senin işin değil.** İçtihat cesaret değil, emanettir. Emaneti ehline verin, yoksa emanetsiz kalırsınız.

Allah bizi, haddini bilmeyenlerden değil, ilmiyle amel olan bu alimlere tabi olanlardan eylesin. Âmin.